

LOUISE CALLAGHAN

DE LEEUWENVADER
VAN MOSUL

Vertaling Ruud van de Plassche

HarperCollins

Voor dit boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® ten behoeve van verantwoord bosbeheer.
Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam

Copyright © 2019 Louise Callaghan
Oorspronkelijke titel: *Father of Lions*
Copyright Nederlandse vertaling: © 2020 HarperCollins Holland
Vertaling: Ruud van de Plassche
Omslagontwerp: MacMillan US
Bewerking: HarperCollins Holland
Omslagbeelden: © Eric Isselée / Shutterstock (165448142) (leeuw) en © Ahmad al-Rubaye / AFP (stad)
Zetwerk: ZetSpiegel B.V., Best
Druk: CPI Books GmbH, Germany

ISBN 978 94 027 0475 4
ISBN 978 94 027 5930 3 (e-book)
NUR 402
Eerste druk februari 2020

Originele uitgave verschenen bij Head of Zeus Ltd, London, Great Britain.
The moral right of Louise Callaghan to be identified as the author of this work has been asserted.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises ULC.
* en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

1

Abu Laith

Abu Laith was er de man niet naar zijn leeuw door iemand te laten beledigen. Al helemaal niet door een man die er zo uitzag.

De man was gekleed in een overhemd met korte mouwen, keurig gestreken, en had de houding van een ambtenaar. Hij droeg een baby in de holte van zijn arm. In zijn rechterhand hield hij een rietstengel, geplukt aan de oever van de rivier de Tigris, waarmee hij Abu Laiths pas verworven leeuwenwelp porde, die in zijn kooi lag te slapen.

De echtgenote van de man en zijn overige kinderen stonden naast hem stuurs toe te kijken. Hoezeer hij zich ook inspande, zijn gepor leek geen effect te hebben op het leeuwtje, dat zich in het geheel niet verroerde. Abu Laith nam dat alles in zich op terwijl hij in allerijl door de dierentuin op de man afrende, die hem niet zag aankomen.

Het was omstreeks halfacht 's avonds in de dierentuin bij de Tigris, en de oude stad van Mosul baadde in een roze zonsondergang. Buiten voor het dierentuincafé zaten families koude Pepsi en glazen thee te drinken. De beren hingen lui achterover in hun kooien terwijl Abu Laith voorbijdenderde.

‘Waar bent u mee bezig?’ schreeuwde de zelfbenoemde dierentuinbeheerder, die zoals gewoonlijk meer bulderde dan praatte. ‘Donder op uit mijn dierentuin.’

De man, die niet beseftte in welk gevaar hij verkeerde, keek amper op. ‘Waarom doen ze niks?’ vroeg hij bozig. ‘We hebben goed geld betaald om ze te zien.’

Abu Laith kwam vlak voor het gezin tot stilstand. ‘Ze zijn verzadigd,’ riep hij. ‘Ze hebben net gegeten. Wanneer dieren verzadigd zijn, slapen ze.’

De man, die niet luisterde, bleef de leeuwenwelp porren. In de kooi ernaast lagen de moeder en de vader van de leeuw, door het personeel van de dierentuin Moeder en Vader genoemd, eveneens te slapen.

‘We hebben betaald om ze te zien bewegen,’ zei de man, de leeuwenwelp opnieuw prikkend.

‘Wat zou u ervan vinden als ik uw kinderen met een stok stak?’ Abu Laith spuugde op de grond, het gezin nog dichterbij naderend.

De man, tot wie de boodschap eindelijk was doorgedrongen, schuifelde achteruit. Zijn gezin, dat grote ogen op had gezet, schuifelde met hem mee. ‘Ik kom hier nooit meer,’ zei hij afgemeten.

‘Mooi zo,’ riep Abu Laith terwijl de bezoekers zich omdraaiden en afdroepen. ‘En dat is u geraden ook, want anders voer ik u aan mijn leeuw.’

In zichzelf mompelend richtte Abu Laith zijn aandacht op de welp. Het beest, nog steeds diep in slaap, had wel wat weg van een middelgrote geelharige hond. Geen van de medewerkers van de dierentuin, die doelloos door het park slenterden, had gereageerd op Abu Laiths uitbarsting. Ze waren eraan gewend.

Iedereen zei altijd dat Abu Laith er zelf uitzag als een leeuw, en dat klopte. Hij was één meter zeventig, met een keihard rond tonnetje van een buik en een dichte haardos van oranje manen. Zijn neus zag eruit alsof die uit steen was gehouwen en daarna met sproeten bestrooid. Hij brulde meer dan hij sprak.

Daarom noemden ze hem Abu Laith, dat losjes vertaald ‘vader van leeuwen’ betekent.

Zolang hij zich kon herinneren was Abu Laith gek op dieren geweest en had hij zich aan ze gewijd, met bijna totale verwaarlozing van mensen. Hij had honden, duiven, konijnen, katten en kevers gehouden en ze in zijn armen gekoesterd wanneer ze stierven. Voor de verjaardag van zijn op twee na oudste dochter had hij een kudde schapen de familiewoning binnengedreven. Ooit had hij een babyaapje gedoucht in zijn tuin.

Zijn hele leven al had hij één grote droom: wonen op een boerderij waar om hem heen grote roofdieren vrij rondliepen. In Mosul werd zoiets als een verdachte ambitie beschouwd. Dat had wellicht iets te ma-

ken met de bepalingen over dieren in de Koran en de Hadith. In de heilige teksten golden honden als haram (verboden) samen met varkens, ezels, wolven, glimwormen (en al dergelijke bloedeloze dieren), slangen en kameleons (dieren die bloed hebben, maar waarvan het bloed niet stroomt).

De meeste mensen, ook zij die niet godsdienstig waren, vonden honden vies en op de een of andere manier weerzinwekkend, vergelijkbaar met hoe mensen in Europa tegen ratten aankeken: bacillendragers en gore beesten die hun omgeving vervuilden. Hoewel sommige gezinnen huisdieren hadden, werd het als onfatsoenlijk beschouwd als je er een heleboel bezat. Onder de bewoners van de grote stad aan de Tigris hadden dierenliefhebbers de groezelige reputatie van oplichters, vechtersbazen en bedelaars. Duivenmelkers, een broederschap waartoe Abu Laith eveneens behoorde, stonden bijzonder slecht bekend.

Onder de Iraakse wet werden duivenhouders zo onbetrouwbaar geacht dat ze niet voor de rechtbank mochten getuigen. Ze hadden de reputatie dat ze altijd bij vechtpartijen betrokken raakten en te veel whisky dronken. Dat cliché ging maar al te goed op voor Abu Laith. Hij was een *shaqawa*, een soort buurtbaas met het hart op de goede plek. Het type man dat je erbij riep als je een paar extra vuisten nodig had in een gevecht, of als iemand je dochter lastigviel en een lesje moest worden geleerd. Hij zou nooit een ander laten betalen voor een maaltijd en leende zijn familieleden altijd geld, hoe inhalig hij ze ook vond.

Al sinds dat hij een jongeman was, had Abu Laith in zijn levensonderhoud voorzien als monteur en repareerde hij de auto's in de wijk. Aanvankelijk had hij hier en daar een paar dinars verdiend, maar nu had hij een grote garage met meerdere mecaniciens en bracht hij honderden dollars in rekening voor het repareren van de grote Amerikaanse auto's waarin de elite van Mosul bij voorkeur reed. Toch viel dat alles voor hem in het niet bij zijn ware liefde: grote wilde dieren.

In 2013 had hij besloten een enorme stap te zetten, waarvan hij hoopte dat die zijn leven een wending ten goede zou geven. Hij zou zijn eigen dierentuin gaan bouwen: een weidse, open ruimte met een park waar de dieren konden ronddwalen en daaromheen kantoren en appartementencomplexen die daarover uitkeken. Het maakte niet uit dat de stad

werd geteisterd door zelfmoordaanslagen en ontvoeringen. In de voorstelling van Abu Laith had het project veel weg van Dubai: glimmende wolkenkrabbers en open terreinen aan de oever van een machtige waterweg, zij het dan de Tigris in plaats van de Perzische Golf.

Terwijl hij het benodigde kapitaal bijeenraapte, waarvoor hij geld terugeiste van onwillige verwanten en investeerders onder druk zette, had hij naar een geschikt stuk land gezocht. Hij ontdekte een grote lap grasland op de oostoever van de Tigris. Ernaast lag al een dierentuin. In de ogen van Abu Laith was het een plan dat niet kon mislukken, zolang de twee ondernemingen maar zouden fuseren tot één grote dierentuin. Wanneer hij zijn nieuwbouwproject eenmaal had voltooid, kon hij de dieren van de bestaande dierentuin kopen en die zo nodig aanvullen met nieuwe.

Op een mooie ochtend ging hij op pad om met de eigenaar van de dierentuin te praten, een rijke man uit Mosul die Ibrahim heette en in Erbil woonde, een Koerdische stad zo'n tachtig kilometer naar het oosten. Zoals de meeste vermogende mensen van Mosul hield Ibrahim zijn rijkdom verborgen, wetend dat die als een magneet werkte op ontvoerders en profiteurs. Wanneer hij naar Mosul reisde, deed hij dat in een eenvoudige taxi. Hij droeg goedkope kleren in plaats van een mooi pak. Abu Laith begreep dat, en hij begreep ook hoe hij hem van dienst kon zijn.

'Ik weet dat je niet hier kunt zijn om een oogje op je onderneming te houden,' zei hij tegen Ibrahim toen hij hem had opgezocht. 'Maar ik heb verstand van dieren, en ik ken Mosul. Als we zouden samenwerken, garandeer ik je dat er goed voor je dieren zal worden gezorgd. Dan gaan we de zaak samen uitbreiden, zodat we geld gaan verdienen.'

Abu Laith wist maar al te goed dat de dieren in Ibrahims dierentuin er op dat moment beroerd aan toe waren. Hij was er een paar keer poolshoogte gaan nemen en was geschrokken van wat hij zag. De beren – een Syrische bruine vrouwtjesbeer die Lula heette en een mannetje dat niet eens een naam had – waren humeurig en schrikachtig door het vuurwerk dat bijna elke vrijdag in de dierentuin werd afgestoken om de bezoekers te vermaken. De pony's waren vel over been, en de leeuwen in hun metalen kooien van ongeveer de afmetingen van een auto lagen verveeld te suffen onder een onbarmhartige zon.

Abu Laith besloot actie te ondernemen en het haveloze park om te toveren tot een echte dierentuin. Met Ibrahims zegen begon hij de dieren te bezoeken zodra hij klaar was op zijn werkplaats. Hoewel Abu Laith nooit eerder als dierentuinbeheerder had gewerkt, had hij zich zijn hele leven op die rol voorbereid. Dankzij vele uren kijken naar National Geographic, een jarenlange obsessie van hem – het kanaal stond in zijn huis in Mosul onafgebroken aan – en het houden van tientallen huisdieren had hij volgens hemzelf een weergaloze schat aan zoölogische kennis vergaard. Toen hij in Ibrahims dierentuin werd losgelaten, had dat iets van een bom die uit de lucht was gevallen. Algauw wisten de medewerkers niet hoe snel ze zich uit de voeten moesten maken wanneer ze de gezette roodharige man op zich af zagen stevenen. Hij stond dan onvermijdelijk op het punt om ze uit te kaffen omdat ze de kooien niet hadden schoongemaakt, of de leeuwen haver hadden gevoerd.

‘Ze hebben vlees nodig,’ briepte hij dan. ‘Vers vlees, pas net geslacht.’

Abu Laith was in zijn element. Spoedig, hoopte hij, zou hij genoeg kapitaal hebben vergaard om zijn eigen park te bouwen op het stuk land dat hij naast de dierentuin had gekocht en dat nu nog braak lag. Als dat voor elkaar was, zouden deze dieren vrij kunnen rondlopen in plaats van zoals nu in die krappe, schaduwloze kooien opgesloten te zitten.

Het zou beginnen met de leeuw. Sinds zes maanden, vanaf begin 2014, was Abu Laith de trotse eigenaar van een leeuwenwelp. Het leeuw-tje had een rossige bruingele vacht en een kerf in zijn bovenlip waar hij was blijven haken aan wat prikkeldraad dat Abu Laith onnadenkend had aangebracht om zijn kooi af te schermen voor stokkenprikkers en andere rustverstoorders.

De leeuwenwelp was zijn eerste aanwinst voor de nieuwe dierentuin – het eerste dier dat echt van hem zou zijn, en niet van Ibrahim. Hij had de welp voor het eerst gezien in Ahmeds huis, dat op zo’n halfuur rijden ten oosten van de oude stad lag. Ahmed werkte in de dierentuin en wekte voortdurend de ergernis op van Abu Laith, die het niet aanstond dat hij altijd trainingspakken droeg en zich niets aantrok van de eetgewoonten van de dieren.

Al enige tijd verdacht Abu Laith Ahmed ervan dat hij iets voor hem verborgen probeerde te houden rondom de zwangerschap van een leeu-

win die twee jaar eerder samen met een mannetje naar de dierentuin was gebracht. Abu Laith vermoedde dat Ahmed, zodra de leeuw had geworpen, zou proberen haar jongen te stelen om de welpen vervolgens zonder medeweten van de dierentuin eigenaar te verkopen.

Hoewel hij de diefstal van het een of ander best door de vingers wilde zien, ging Abu Laith zich geen leeuw laten ontfutselen. Als zelfbenoemde manager van Ibrahims dierentuin had hij al vroeg besloten dat hij het eerste recht had op de leeuwenwelpen, en er was afgesproken dat hij er zoveel mocht kopen als hij zich kon veroorloven nadat de leeuw had geworpen.

Hoewel hij ze nooit in het wild had gezien, wist Abu Laith – met dank aan National Geographic – een heleboel over leeuwen. Zo wist hij bijvoorbeeld dat leeuwen hun klauwen scherp aan stenen, en dat ze graag slapen na een maaltijd.

Het enige waarvan Ahmed iets wist, dacht hij, was geld. Dus toen de zwangere leeuw op een dag weer wat magerder leek te zijn geworden, zonder enig teken van de welpen, vermoedde Abu Laith onmiddellijk dat er iets mis was. Hij posteerde zich op straat tegenover Ahmeds huis en zag zijn kans schoon toen Ahmeds oudste zoon voorbijliep.

‘Hallo daar,’ riep Abu Laith nonchalant. ‘Weet jij waar je vader de leeuwenwelpen houdt?’

‘Ze zijn bij ons thuis,’ zei de jongen.

Niet veel later parkeerde Abu Laith zijn grote Amerikaanse auto voor Ahmeds huis, een klein gebouw met een garage. In de garage zat Ahmed, turend in een bescheiden bakstenen stelling waarin zich twee heel kleine leeuwen bevonden, beide niet groter dan een brood.

Abu Laith was razend. ‘Waarom heb je ze bij hun moeder weggehaald?’ brulde hij terwijl hij de ruimte binnenstormde. ‘Als zij ze nu ziet, zal ze een mensengeur in hun vacht ruiken en dan eet zij ze op.’

Ahmed, slonzig als altijd in zijn trainingspak, leek het allemaal niets te kunnen schelen. ‘Welke wil je hebben?’ vroeg hij, duidelijk geërgerd dat zijn opzet was doorzien.

Abu Laith ging op zijn hurken zitten en bekeek de leeuwen met een kennersoog. Langzaam bewegend, zodat hij ze niet aan het schrikken zou maken, deed hij de deur van hun hok open. Onmiddellijk sprong

een van de welpen uit het hok en vervolgens op een witte plastic stoel die in het midden van de garage stond.

‘Die neem ik,’ verklaarde hij, stralend naar de jonge leeuw kijkend, die kalm zijn blik beantwoordde. Binnen een paar dagen had Abu Laith de leeuw in Ibrahims dierentuin ondergebracht, in een kooi direct naast zijn ouders.

Na enig nadenken besloot hij de welp te noemen naar de leeuw in een tekenfilm over Afrikaanse dieren die hij met zijn kinderen had gezien, met Arabische ondertiteling vol vertaalfouten. Hij doopte hem Zombie.

Meteen nam hij de training van de leeuw ter hand. Hij leerde Zombie om rustig voor zijn kooi te blijven zitten als die werd schoongemaakt. Wanneer hij hem beval weer terug in de kooi te gaan, gehoorzaamde Zombie keurig. Tegenover Zombie, aan de overkant van het pad, lag het verblijf van de twee beren, Lula en haar partner. De mannetjesbeer was bewonderenswaardig sterk, vond Abu Laith, en heel beschermend als het om Lula ging. Toen de dierenverzorgers hem ooit hadden willen verhuizen naar een eigen kooi, afgescheiden van zijn vrouwelijke metgezel, had hij gebruld en zo hard gevochten dat ze het hadden opgegeven.

Lula was een kalme ziel die van honing hield. Wanneer Abu Laith klaar was in zijn autowerkplaats ging hij vaak naar de dierentuin met een halve kilo honing voor Lula, die de honing dan opat en van haar poten likte. Ze hield van appels, maar alleen als ze niet op de grond hadden gelegen. Ze was een heel nette beer.

De training werd voortgezet, en binnen een paar maanden wist Abu Laith, met het zelfvertrouwen van een man die in zijn leven maar vier leeuwen had ontmoet, dat hij Zombie zou kunnen herkennen tussen duizend van zijn soortgenoten.

Wanneer het donker inviel en alle families en de irritante kleine kinderen vertrokken waren, mocht Abu Laith graag met een fles whisky bij Zombie gaan zitten voor een praatje.

‘Als dieren echt onrein zijn,’ vroeg hij soms, turend over de Tigris terwijl de rietstengels ruisten, ‘waarom heeft God ze dan geschapen?’

De leeuw kon geen antwoord geven, maar Abu Laith dacht dat Zombie wist waar hij over sprak.

Een paar maanden nadat Zombie in de dierentuin was gekomen, ging Abu Laiths droom om zijn eigen wildpark aan de Tigris te bouwen echter in rook op. Een van zijn zakenpartners in het dierentuinproject kwam om het leven bij een zelfmoordaanslag, precies op het moment dat hij bij Abu Laith de poort uit liep. Abu Laith had op zijn binnenplaats met de man zitten drinken en hij overleefde de aanslag, maar werd er door de politie van beschuldigd de moord op zijn partner te hebben beraamd.

Omdat de man recht voor zijn huis was gestorven, voelde Abu Laith zich verplicht diens familie ruimhartig schadeloos te stellen, zozeer zelfs dat bijna zijn hele aanzienlijke fortuin, vergaard door jarenlang vrijwel elke dollar op te potten die hij met het repareren van Amerikaanse auto's verdiende, daaraan opging. Toen hij na vier maanden gevangenis werd vrijgelaten omdat de politie inzag dat hij geen moordenaar was, ging hij naar de dierentuin om Zombie te zien, zijn droom om Dubai aan de Tigris te herscheppen in duigen.

Hij voelde duidelijk dat de leeuw hem had gemist.

2

Hakam

Tegen de tijd dat hij vijftientig was geworden, was Hakam Zarari een geroutineerd gewichtheffer, een vogeltemmer en een van de getalenteerdste scheikundigen op het Iraakse ministerie van Landbouw. Hij kon meer dan 120 kilo bankdrukken en zijn masterthesis ging over het theoretisch onderzoek naar *critical packing*-parameters van hydrotrophen, waarvoor hij gebruik had gemaakt van de DFT-theorie en QSAR-berekeningen. Hij had een tamme vogel die Susu heette en op zijn borst sliep.

In zijn familie presteerden ze allemaal geweldig. Hakams ouders, Said en Arwa, waren beiden advocaat en zijn zus Hasna had literatuur als hoofdvak. Ze was twintig en studeerde Engels aan de universiteit van Mosul, gevestigd in een imposant gebouw van okerkleurige steen aan de oostzijde van de stad, waar ze Shakespeare en Jane Austen las. Hakams energieke jongere broer Hassan was naar de VS vertrokken om daar een master in de rechten te behalen aan Penn State University. De familie woonde in een van de herenhuizen gelegen aan de beschaduwde wegen nabij de oostoever van de Tigris. Achter de dikke perzikkleurige muur aan de straatzijde was de tuin een weelderig groen paradijs: een sinaasappelboomgaard omzoomd door sierlijk onderhouden bloembedden, en daarachter een hoog oprijzend huis met luchtige kamers.

Maar al behoorden ze dan tot de bovenlaag van Mosul, dat vrijwaarde de familie niet van de instabiele en gevaarlijke situatie waarin hun stad verkeerde. Mosul, een bolwerk van de soennitische minderheid in Irak, had jarenlang onder strikte controle van het leger gestaan, dat de door sjiieten gedomineerde regering in Bagdad daarheen had gestuurd.

De soldaten hadden de stad langdurig afgegrensd in reactie op een golf van aanslagen door soennitische jihadisten, onderdeel van een binnenlandse opstand die na de door de Amerikanen geleide invasie van 2003 door het land raasde. De jihadisten pleegden met zelfmoordacties en bembommen aanslagen op de Amerikaanse en Britse soldaten, maar ook op het lokale leger dat de westerse mogendheden na het ontbinden van de troepen van Saddam Hoessein weer hadden opgericht. Hoewel Mosul niet zo berucht was als Fallujah – een zuidelijker gelegen stad die bekendstond als het ‘kerkhof van de Amerikanen’ – werd het geteisterd door geweld. In 2004 lanceerde Al Qaida een aanval om de stad in te nemen, die pas werd afgeslagen na een interventie door duizenden Koerdische, Amerikaanse en Iraakse troepen. Nog jaren nadien hadden de jihadisten de westkant van de stad grotendeels onder controle.

Toch beschouwden veel van de inwoners van Mosul de soldaten meer als indringers dan als bevrijders: een bezettingsmacht. Er bleven zelfmoordaanslagen komen, soms wat meer, soms wat minder, met als gevolg een immer aanwezige angst voor vreemden en menigten. De soldaten leken er genoeg in te scheppen eindeloze verkeersopstoppingen te veroorzaken en mensen bij checkpoints te vernederen. Ze wierpen naar willekeur wegblokkades op, hielden continu mensen aan die ze fouilleerden en sloegen de ramen in van geparkeerde auto’s die in de weg stonden. Degenen die ze arresteerden kwamen soms verminkt terug door martelingen, of ze kwamen helemaal niet terug.

Een van Hakams familieleden was op zijn werk ontvoerd door een groep corrupte legerofficieren in de voornaamste zakenwijk van Mosul. Na een koortsachtige belronde werd duidelijk dat de ontvoerders hem zouden teruggeven als de familie losgeld betaalde. Door de staat toegestane ontvoering, zo redeneerde de familie, was oneindig veel beter dan gevangengehouden worden op politieke gronden. Ze betaalden het losgeld, waarna hij betrekkelijk ongeschonden werd vrijgelaten. Er werd verder weinig meer over gezegd. De man had geluk gehad.

Terwijl de regering probeerde om Mosul en haar chaotische straten onder controle te krijgen, onderging de stad als geheel een gedaanteverandering, totdat ze eruitzag als een merkwaardig netwerk van verster-

kingen. Alle toegangswegen tot de wijk waar de familie Zarari woonde, waren afgegrensd door wegblokkades. Je kon er alleen in en uit via een checkpoint aan één buitengrens van de wijk, een gebied van omstreeks drie tot vier woonblokken.

In theorie had dat alles tot doel de jihadisten te beletten meervoudige zelfmoordaanslagen te plegen. In de praktijk betekende het vooral overlast voor de bewoners van het gebied en meer werk voor de soldaten – van wie er veel toch al verveeld en boos waren en een aanleiding zochten om erop los te slaan. Hun vrienden waren vermoord door soennitische fanatiekelingen, en voor velen waren de inwoners van de stad één pot nat.

Door de checkpoints van het leger kostte het Hakam anderhalf uur om bij zijn lab te komen, een afstand van nog geen twee kilometer. Tijdens de militaire afgrenzing werden de basisvoorzieningen verwaarloosd: water was er slechts af en toe, de elektriciteit flikkerde constant en viel soms urenlang weg, en in de sloppenwijken rondom de oude stad – waar de haat tegen de regering hoog oplaaide – liep het rioolwater door de straten. Veel Moslawi's vonden dat de regering zich zo weinig om het welzijn van hun eeuwenoude stad bekommerde dat het ronduit beledigend was.

Onder het min of meer seculiere bewind van Saddam Hoessein hadden soennieten de macht grotendeels in handen gehad, maar de heersende klasse die de Amerikanen daarvoor in de plaats hadden gesteld, was uitgesproken sjiietisch. De nieuwe leiders popelden om wraak te nemen op degenen die ze als hun voormalige onderdrukkers zagen. Toch konden de inspanningen van het leger niet verhinderen dat Al Qaidacellen de soldaten en hun Amerikaanse bondgenoten bleven bestoken met autobommen, zelfmoordaanslagen en sluipschutterkogels. Meestal waren er dan ook burgerslachtoffers te betreuren.

Elke dag loerde het gevaar. Het ene moment was het leven normaal, het volgende bestond alles uit stof en bloed, gescheurde trommelvliezen, gegil en chaos. Als Hakam op school was, belden zijn ouders soms dat hij niet naar huis moest komen omdat er vlak bij het huis een aanslag was geweest. Vóór de mobiele telefoon duurde het vaak uren voordat een gezinslid veilig was teruggekeerd als hij een gebied moest

passeren waar een zelfmoorbom was ontploft. De familie wachtte dan gespannen op elk nieuwsbericht, hopen dat ze ditmaal niet getroffen zouden zijn.

In 2005, toen hij zestien was, liep Hakam op een dag met zijn vrienden van een studiegroep terug naar huis. Het was zomer, en ze hadden privélessen genomen ter voorbereiding op hun eindexamen. In de zinderende hitte slenterden ze naar een checkpoint toen iemand vlak vóór hen met een geweer begon te schieten. Er was geen beschutting, geen huizen waar ze dekking konden zoeken. Ze lieten zich op de grond vallen terwijl de wereld om hen heen explodeerde. Een enorme klap deed de grond beven. Misschien was er een pantserwagen opgeblazen, had Hakam gedacht, terwijl om hen heen het puin omlaagviel en hij bad dat hij niet zou doodgaan.

Hakam was al vertrouwd met het mechanisme van een aanslag. Soms raasden de militanten alleen langs een checkpoint, waar ze dan in het voorbijgaan kogelregens op afvuurden of een bom tot ontploffing brachten voordat ze wegrenden. Als je minder geluk had, raakte je verstrikt in een gerichte actie: een moordaanslag of een aanval uit verschillende richtingen om een checkpoint te verwoesten. Dit was een van de gerichte aanslagen.

Twee of drie minuten lang lagen Hakam en zijn vrienden roerloos te wachten, de handen beschermend over hun hoofd geslagen. Boven de straat hing dichte rook, in hun oren weerklonk het gegil van de gewonden, het geschreeuw van de soldaten. Toen er een stilte neerdaalde, stonden de jongens op, doodsbang. De rollen zouden nu omdraaien, zoals altijd na een aanslag. Nog heel even en de soldaten zouden blindelings om zich heen schieten op iedereen die – net als de militanten – gekleed was in burgerkledij. Niemand was veilig. Razendsnel maakten de jongens zich uit de voeten.

Toen Hakam de volgende dag terugkwam bij het checkpoint, wees er niets meer op de aanslag. Er liepen families over straat, en mensen stonden in de rij om te mogen passeren, prikkelbaar door de verstikkende hitte. Ze hadden allemaal geleerd om ermee te leven.

In de stad waren de meningen verdeeld: sommigen zagen de jihadisten als vermetele bevrijders die hen van het leger zouden verlossen, anderen

– zoals Hakams familie – zagen hen als onrust stokende fundamentalisten.

Terwijl Hakam, op weg naar de sportschool, bij het checkpoint stond te wachten – bij een temperatuur van vijftig graden – vroeg hij zich af wat er zou gebeuren als de soldaten vertrokken. Met zijn fiets aan de hand liep hij over de hobbelige berm naar de soldaten die bij de versper- ring stonden. Hij had veel liever op een motor gereden, maar die waren al jaren geleden verboden nadat ze het favoriete vervoermiddel voor aanslagplegers waren geworden. In plaats daarvan verplaatste hij zich over Mosuls overvolle straten op een groen-en-blauwe fiets, wat hem vreemde blikken en longen vol stof opleverde.

Zonder de checkpoints zou het hem vijf minuten hebben gekost om bij de sportschool te komen. Nu, vanwege de spaghettisliertachtige route, duurde het een stuk langer. Soms wist hij de soldaten te vermur- wen, die hem dan erdoor lieten glijpen. Hij had ze hun namen ontfut- seld, zodat hij hen bij zijn nadering kon begroeten en met hen kon aanpappen. Maar om de twee weken werden de eenheden afgewisseld en trad er een nieuwe, uitermate achterdochtige lichtung soldaten aan. Ze waren gespannen en lichtgeraakt en zonnen soms op wraak voor vrienden die door de jihadisten waren vermoord. Iedere Moslawi die ze zagen was een potentiële terrorist.

Vandaag, wist Hakam al snel, zou het lastig zijn. Toen hij zijn fiets naar het checkpoint duwde, zag hij onbekende soldaten bij de versper- ring. Hij zette zich schrap voor een woordenwisseling en glimlachte ge- moedelijk. Een paar soldaten zaten op stoelen, andere waren bezig de auto's te controleren. Een van hen liep naar hem toe en maakte met zijn rechterhand een snijdend gebaar boven zijn linkerarm, het universele Iraakse gebaar voor papieren.

Hakam overhandigde zijn identiteitskaart. De auto's toeterden zo hard dat hij er hoofdpijn van kreeg. De soldaat keek een ogenblik naar de kaart en zette toen een stap achteruit. Hakam stak hem zijn rugzak toe, waarin zijn versleten sportkleren zaten.

De soldaat woelde door de broek en de sokken. Hij haalde een proteïne- shake tevoorschijn, draaide het deksel eraf en tuurde naar de melkach- tige vloeistof, op zoek naar een bom. 'Wat is dit in hemelsnaam?' vroeg hij.

‘Dat is een proteïneshake,’ zei Hakam. Het was elke keer hetzelfde liedje als er nieuwe soldaten waren. Hij deed zijn best geduldig te klinken. ‘Ik ga naar de sportschool. Ik woon hier om de hoek. Ik kom hier elke dag.’

De soldaat keek omlaag naar de fiets. ‘Handen tegen de muur,’ zei hij, de fiets bij Hakam vandaan trekkend. Om hen heen claxonneerden de auto’s met lange, dringende uithalen.

Hakam draaide zich om en stak zijn handen omhoog, in de richting van de muur. Mensen waren op deze manier verdwenen, weggevoerd van checkpoints en nooit meer teruggezien.

‘Hoe heet je?’ vroeg de soldaat.

‘Hakam Zarari,’ zei hij.

‘Waar ga je naartoe?’

‘Naar de sportschool,’ zei Hakam, zo kalm als hij kon. ‘Ik kom hier elke dag. Ik woon hier vlakbij.’

Er kwam geen antwoord. De soldaten waren weggelopen – sommige om passerende auto’s te controleren, sommige om voetgangers uit te schudden, sommige om te roken en thee te drinken. Hakam wachtte, zijn handen tegen de muur. Hij wilde niet om zich heen kijken. Zijn schouders deden pijn. Hij voelde zich uit het veld geslagen, wat hun bedoeling was. Ze negeerden hem opzettelijk, dacht hij bij zichzelf. Woede en schaamte kolkten in zijn binnenste terwijl het zweet zijn t-shirt doorweekte.

Spoedig begon hij zich af te vragen of ze hem gewoon vergeten waren. De auto’s toeterden nog steeds, en de warme lucht drukte zwaar op hem. Hij waagde het achterom te kijken. De soldaten stonden aan weerszijden van de rij auto’s, keken door de raampjes naar binnen en maakten af en toe een kofferbak open of inspecteerden de onderkant van het chassis met een spiegel. Niemand keurde hem een blik waardig.

Hij draaide zijn gezicht weer naar de muur. Zo kon hij onmogelijk met de soldaten spreken. Hij zou moeten wachten.

Terwijl de minuten verstreken, zonk hij weg in een door de hitte bevangen mist. Dit was erger dan de gebruikelijke behandeling, wanneer de soldaten tegen hem schreeuwden of hem een klootzak noemden.

‘Hakam?’

Iemand riep zijn naam vanaf de overzijde van de straat. Zijn handen tegen de muur houdend, draaide hij zich om. Zijn neef Mustafa stond aan de andere kant van de stroom auto's die beide richtingen op kronkelden, een blik van extreme verwarring op zijn gezicht.

Mustafa was een medeleerling, ongeveer een jaar jonger dan hij, opgewekt en met een bleek gezicht. Ze hadden afgesproken die middag samen naar de sportschool te gaan. Hij leek geen oog te hebben voor de groep gewapende mannen die zijn neef vasthield. Dwars door de verkeersstroom heen rende hij naar Hakam.

'Wat is er aan de hand?' vroeg hij, evenzeer aan zijn neef als aan de soldaten.

De mannen keken op en slenterden naar hen toe. Mustafa overhandigde zijn ID-kaart, en de jongemannen bleven naast elkaar staan, starend naar de soldaten.

'Dus jij kent deze kerel?' vroeg een van de soldaten op extreem verveelde toon.

'Ja,' zei Mustafa smekend. 'Hij is mijn neef. Hij woont vlak in de buurt.'

De soldaat overwoog de situatie een kort moment. 'Best,' zei hij toen. 'Jullie mogen door.'

Een paar minuten later zat Hakam weer op zijn fiets, trillend als een stemvork terwijl Mustafa hem volgde, weg van het checkpoint. Hij was daar bijna een halfuur geweest.

Wat een teringzooi, dacht hij terwijl hij naar de sportschool fietste.